

Globalizarea și dilema identitară

Alina-Petronela NEGREA

Academia de Studii Economice, București
negrea_alina_petronela@yahoo.com

Rezumat. *Lucrarea debutează cu trecerea în revistă a unor noțiuni teoretice cuprinzând o delimitare conceptuală a termenului de „globalizare economică” din perspectiva mai multor teoreticieni, principalele sale caracteristici, dimensiunile procesului și vectorii care impulsionează și favorizează extinderea acestuia. Procesul este unul amplu, complex și greu de controlat, ce prezintă deopotrivă avantaje și dezavantaje, incluse vrând-nevrând în „valul” acesta al mondializării.*

Fenomenul de globalizare a activității economice este studiat cu ajutorul unor indicatori ai globalizării economiei precum: volumul ISD, dimensiunea financiară, rolul actorilor economici transnaționali în economia globală, raportul dintre creșterea comerțului internațional și creșterea producțiilor naționale, internaționalizarea piețelor financiare. Sunt analizate de asemenea structura sistemului economiei mondiale în condițiile globalizării și problemele globale ale economiei mondiale actuale.

Subiectul spinos al influenței pe care o are globalizarea asupra identităților naționale din perspectivă economică este văzut prin ochii României, analizând implicațiile economice ale globalizării pentru România, cât de mult a fost afectată identitatea firmelor românești, care sunt în prezent multinaționalele românești și ce provocări și oportunități a adus globalizarea țării despre care în perioada interbelică se scria cu invidie că are „petrol și grâu”.

Cuvinte-cheie: globalizare; identitate națională; România; economie globală; competitivitate.

Cod JEL: F41.

Cod REL: 10J.

Globalizarea este „cuvântul cel mai des folosit și abuzat, cel mai rar definit și probabil cel mai neînțeles, nebulos și spectaculos din punct de vedere politic al ultimilor și viitorilor ani” (Beck, 2003, p. 37). Subiectul naște dispute, reacții pasionale, temeri și suspiciuni, este invocat drept cauză pentru multe din evenimentele și transformările lumii contemporane și este „boala” de care se spune că suferă acest secol. Păcatul cel mai grav de care este acuzată globalizarea este cel al nivelării specificului țărilor, fie el economic, cultural sau religios. Percepția generală asupra fenomenului este aceea că favorizează uniformizarea, omogenizarea, occidentalizarea sau americanizarea culturilor, existând însă și în acest domeniu, ca în toate subiectele ce țin de acest proces, păreri contradictorii susținute fiecare de argumente mai mult sau mai puțin viabile.

Dependențele și mai nou interdependențele economice nu sunt un lucru nou, însă modul lor spectaculos de a evolua înregistrat în ultimii ani a transformat cuvântul globalizare într-un leitmotiv pentru specialiștii preocupați de subiect, dar și pentru opinia publică.

Anthony Giddens descrie globalizarea ca fiind „nu nouă, dar revoluționară” și demonstrează că este un proces multifacțat, cu aspecte diferite ce, adesea, sunt contradictorii. Autorul prezintă o viziune contrastantă care percepe globalizarea din zilele noastre drept un al doilea val al procesului, ce nu are precedent din punct de vedere al caracteristicilor și al numărului de state implicate.

Globalizarea este văzută de mulți dintre specialiștii ca fiind un fenomen eminent economic, implicând o interacțiune economică în creștere a statelor sau o integrare a sistemelor economice naționale, prin sporirea activităților de comerț internațional, a fluxului de capital și investiții. Sugestivă din acest punct de vedere este definiția dată de George Soros: „globalizarea reprezintă dezvoltarea piețelor financiare globale, creșterea corporațiilor transnaționale și dominația lor crescândă asupra economiilor naționale” (Soros, 2002, p. 23).

Thomas Friedman definește globalizarea drept „proces de integrare la nivel mondial a piețelor financiare, statelor-națiune și tehnologiilor în cadrul unei piețe libere capitaliste la o scară nemaiîntâlnită până în prezent” sau ca „proces ori ansamblu de procese care cuprind transformarea într-o organizație spațială a relațiilor sociale și tranzacțiilor, exprimate prin fluxuri transcontinentale și rețele de activități, interacțiuni și putere” (Chican, 2007, p. 52).

Inclusiv *The Economist* în „Privire de ansamblu asupra economiei mondiale” din 1992 se întrebă care ar fi cea mai corectă și mai cuprinzătoare definiție a globalizării. Conform revistei, termenul „poate fi ușor adaptat tuturor lucrurilor”, inclusiv „extinderii comerțului internațional, creșterii companiilor multinaționale, ascensiunii companiilor mixte și creșterii interdependențelor prin fluxurile de capital”.

Potrivit lui Zbigniew Brzezinski globalizarea este un mod de ordonare/reordonare economică și politică a lumii, ultima manifestare a acestui principiu fiind stadiul actual al hegemonismului american (Brzezinski, 2000, p. 100).

Dorind să dea o definiție de lucru (*working definition*) conceptului, Malcolm Waters consideră că: „probabil cea mai bună abordare a unei asemenea definiții ar trebui să încerce să specifice unde s-ar termina procesul de globalizare, cum ar arăta o lume complet globalizată. Iar imaginația autorului, partizan al globalizării, nu se lasă mult așteptată: „într-o lume globalizată vor exista o societate singură și o singură cultură care ocupă planeta. Această societate și cultură nu vor fi probabil armonios integrate, deși ar fi convenabil să fie. Mai degrabă vor tinde probabil spre niveluri înalte de diferențiere, multicentricitate și haos”. În satul global, nu va exista un guvern organizator central, și nici un set îngust de preferințe și prescripții culturale. „În măsura în care cultura va fi unificată, continuă autorul, ea va fi extrem de abstractă, exprimând toleranța pentru diversitate și opțiunea individuală. Important este că teritorialitatea va dispărea ca principiu organizator pentru viața socială și culturală, ea va fi o societate fără margini și fără granițe spațiale.” Tot în viziunea aceluiași autor, globalizarea este „un proces în care constrângerile geografice asupra alcătuirilor sociale și culturale se retrag și în care oamenii devin în măsură sporită conștienți că ele se retrag” (Cobianu, 2008, p. 62).

Paul Virilio sugera că, dacă pare prematur să discutăm despre „sfârșitul istoriei” anunțat de Francis Fukuyama, putem totuși discuta cu toată convingerea despre „sfârșitul geografiei”. Distanțele nu mai contează, iar ideea de graniță geografică devine din ce în ce mai greu de susținut în „lumea reală”. Departe de a fi un dat fizic obiectiv, impersonal, distanța este un produs social; mărimea sa variază în funcție de viteza cu care poate fi parcursă (și în termeni de economie monetară, de cheltuielile necesare pentru atingerea acelei viteze) (Bauman, 2002, p. 16).

Concluzionând și încercând să menținem un caracter cât mai obiectiv al abordării subiectului, putem afirma că globalizarea este un complex amplu de procese care au ca obiectiv final realizarea integrării complete pe diferite domenii: economic, politic, militar, de securitate, social, cultural etc. În consecință, acest proces nu acordă prea multe șanse statelor de a trăi izolat. Practic, globalizarea înseamnă în același timp libertate și dependență, uniformitate, mișcări libere de bunuri, oameni și idei la scară mondială, trăsături locale combinate și confundate cu cele mondiale, lumea întreagă regăsindu-se astfel în fiecare localitate și, concomitent, fiecare localitate, regiune sau națiune regăsindu-se pe întreg mapamondul.

Dimensiunea economică

Exemple în ceea ce privește această dimensiune a globalizării pot fi găsite fără probleme în mass-media în fiecare zi, dimensiunea economică fiind de cele mai multe ori cea mai vizibilă și în consecință cea mai discutată (creșterea volumului comerțului internațional și al investițiilor directe, globalizarea piețelor financiare, producție integrată, companii transnaționale, competiție la nivel global).

Caracteristicile principale ale curentului cuprind creșterea interdependențelor la nivel global între toți actorii, internaționalizarea schimburilor și a producției, o nouă diviziune internațională a muncii, noi mișcări de migrație dinspre Sud spre Nord, un nou mediu competitiv, liberalizarea piețelor financiare, libera circulație a capitalurilor, informațiilor, persoanelor și mărfurilor, a treia revoluție industrială și transnaționalizarea tehnologiei, dominația companiilor multinaționale, intensificarea concurenței la nivel global (hiperconcurența), comprimarea timpului și a spațiului (tranzacții în timp real), afirmarea culturii contractului, nașterea unei societăți civile globale, afectarea suveranității naționale, a identității culturale și spirituale, precum și internaționalizarea statului, făcând din acesta un agent al lumii globalizate (Brăilean, 2004, p. 3).

Cele mai importante pârghii ale globalizării sunt transnaționalizarea comunicării, producția, comerțul, individualismul, consumul, descentralizarea organizațională, transferul resurselor publice în mediul privat, precum și realocarea activităților manufacturiere din SUA în Europa de Est și în Asia, ca și în regiunile geografice sărace (Săgeată, 2009, pp. 31-32).

Consecințele globalizării sunt dintre cele mai diverse și sunt deopotrivă pozitive, cât și negative. Astfel:

- apar oportunități extraordinare pentru unele state, permițându-le să valorifice într-un mod superior avantajele oferite de progresul tehnologic și de deschiderea piețelor;
- sunt reduse distanțele și se permite comunicarea în timp real;
- se formează o conștiință globală care reclamă, la modul ideal, și o abordare la scară planetară a problemelor;
- apar preocupări legate de creșterea inegalităților pe plan intern și extern; vechiul conflict între Nordul bogat și Sudul sărac fiind înlocuit de o nouă diviziune a muncii;
- se inaugurează o epocă de severă inegalitate, în primul rând, printr-o deteriorare a distribuției veniturilor, ceea ce face ca procesul analizat să fie tot mai mult asociat cu viața de zi cu zi;

- statul-națiune are de înfruntat concurenți serioși (organizațiile guvernamentale internaționale și corporațiile multinaționale) în privința primordialității pe scena internațională (Dobrescu, 2003, p. 371).

În planul rezultatelor concrete, globalizarea ar trebui să apară ca un proces de difuzie a creșterii economice și a bunăstării generale, contribuind prin transferul tehnologic la o dezvoltare de tip durabil, care să nu afecteze resursele de bază ale planetei. Din păcate însă, până în prezent, globalizarea din acest punct de vedere este încă foarte neprielnică, provocând introducerea de noi decalaje economice la scară continentală sau subcontinentală prin dezvoltarea unor mari poli de creștere (Săgeată, 2009, p. 20).

Realitatea dură pe care o trăim ne-a confirmat, deja, că promotorii procesului de globalizare nu pot fi decât acele state care dispun de mijloacele necesare, reflectate cu pregnanță în nivelul de dezvoltare economică. De aceea, există tentativa simplistă, dar totuși nu lipsită de temei, de a considera că globalizarea promovează și protejează interesele acelor state și, îndeosebi, ale Statelor Unite, care au fost catalogate a priori, după sfârșitul războiului rece, drept singura superputere mondială.

Referindu-se la acest subiect, fostul ministru francez de externe, Hubert Vedrine, făcând o analiză a locului și rolului Franței în era globalizării, arăta: „Statele Unite sunt ca un pește mare care înoată cu ușurință în apele globalizării și le domină. Încă o dată, globalizarea nu este împlinirea unui plan american, chiar dacă marile firme americane au sprijinit-o și au profitat cel mai mult de pe urma acesteia. Este adevărat că SUA au promovat politica ușilor deschise în sectorul comercial, care a fost și politica britanicilor în secolul al XIX-lea. Americanii obțin cele mai multe avantaje din acest proces de globalizare din mai multe motive: datorită faptului că globalizarea are loc în limba engleză, că globalizarea este concepută în lumina principiilor economice neolibérale, că americanii impun abordarea lor legislativă, financiară și tehnică și că promovează individualismul” (Vedrine, 2001, p. 3).

Însă trebuie amintit faptul că și statele capitaliste avansate se află sub impactul globalizării contemporane. Ele sunt obligate să intre în competiție unele cu altele în dorința atragerii de investiții străine directe. Și ele se confruntă cu tensiuni determinate de nemulțumiri în plan economic, cu neliniști provocate de distrugerea sistemului clasic de ierarhizare a valorilor.

Pe de altă parte, este adevărat că, pentru țările în curs de dezvoltare, economia globală este un dat – ele trebuie să se adapteze regulilor instituite de statele mult mai puternice, găsindu-se astfel într-o poziție de subordonare, dependentă, postcolonială. Această stare de fapt i-a determinat pe unii să se întrebe dacă nu cumva globalizarea este un puternic instrument ideologic ce susține exportul anumitor valori și sisteme. Astăzi, nu mai putem face distincție

clară între latura internă și cea externă a politicii unui stat, pentru că relațiile sunt din ce în ce mai puțin atributul strict al segmentului guvernamental de conducere a societății.

Ca accentuare și generalizare a internaționalizării, globalizarea a însemnat și evoluția calitativă a companiilor multinaționale, prin extinderea piețelor de desfacere și prin ridicarea concurenței la scară mondială. Firmele trebuie să facă față astăzi atât unei concurențe autohtone, cât și celei venite din afara granițelor.

Nu putem încheia aceste succinte considerații referitoare la implicațiile globalizării fără a aduce în prim plan actuala criză mondială ca argument suprem și concret al acestui fenomen. După cum au demonstrat evoluțiile economico-financiare la scara întregului mapamond, criza din SUA și intervenția statului în stoparea ei au fost urmate de reacții similare la nivelul statelor europene. În acest context, se evidențiază cu claritate efectul de domino pe care orice eveniment dintr-un colț al lumii îl declanșează în alt colț al lumii. Criza poate fi, astfel, privită fie ca un catalizator al globalizării, dar și ca un obstacol în calea ei, prin eforturile întreprinse la nivel local sau regional în sensul îngrijirii sau limitării efectelor sale.

La capitolul provocări pe lista lucrurilor de gestionat par a se adăuga din ce în ce mai multe probleme. Greu de făcut o ierarhie în funcție de importanța și de prioritatea acestora, însă aleator pot fi amintite:

- reconsiderarea statului, a suveranității sale, determinată de regionalizare și de globalizare, presupunând transferuri de atribute ale suveranității, permeabilitatea granițelor și apariția organismelor suprastatale;
- ciocnirea mai multor civilizații, din diferențierea dramatică a capacităților economice și tehnico-științifice și chiar subordonarea politicului marilor fuziuni economice și financiar-bancare;
- economia subterană, conexată internaționalizării terorismului și crimei organizate, drogurile;
- explozia demografică, paralel cu cronicizarea sărăciei;
- degradarea mediului natural, poluarea cu consecințe majore asupra viului;
- translația stărilor conflictuale de la nivel regional la nivel global etc. (Stănescu, 2005, p. 38).

În concluzie, globalizarea este un proces sau un set de procese, care întruchipează o transformare în organizarea spațială a relațiilor și a tranzacțiilor sociale – în termenii extensiunii, intensității, vitezei și impactului lor, generând fluxuri și rețele transcontinentale sau interregionale de activitate, interacțiune și exercitare a puterii (Held, McGrew, 2004, p. 40).

Fenomenul de globalizare a activității economice

În accepțiunea obișnuită, globalizarea are în vedere procese defnitorii privind integrarea piețelor de capital și a celor comerciale, privatizarea masivă a producției și mijloacelor de producție astfel încât concurența liberă să-și spună cuvântul în traficul de mărfuri. Se vorbește despre mobilitatea ridicată a forței de muncă, despre distribuția veniturilor între țări, despre eliminarea fragmentării existente în economia lumii, care poate determina retrogresii, fluidizarea traficului de mărfuri, a celui legat de forța de muncă, a capitalului financiar, reclamă eliminarea organismelor existente la nivelul statelor naționale, care constituie o frână⁽¹⁾.

Globalizarea economiei ar putea fi defnită ca fiind procesul deosebit de dinamic al creșterii interdependențelor dintre statele naționale, ca urmare a extinderii și adâncirii legăturilor transnaționale în tot mai largi și mai variate sfere ale vieții economice, politice, sociale și culturale. Problemele devin mai curând globale decât naționale, cerând tot mai frecvent și o soluționare globală.

Globalizarea este stadiul la care a ajuns astăzi procesul secular de internaționalizare a economiilor și a activităților economice, ca urmare a mutațiilor survenite în structurile economice interne și internaționale. Este un mijloc strategic la care au apelat marile firme și bănci pentru a-și asigura profitabilitatea și pentru a putea surmonta oscilațiile superficiale sau de profunzime petrecute în diferitele economii unde acestea își au cantonate capitalurile (Postelnicu, 2000, p. 120).

Caracteristica fundamentală a economiei mondiale actuale constă în dominația exercitată de piețele financiare asupra comerțului cu bunuri și valori, asta și datorită rolului pe care a ajuns să îl aibă cunoașterea ca factor de producție. Știința și capacitatea creierului uman de a inova dețin un rol tot mai important în productivitate și în consecința în creșterea economică.

Indicatori ai globalizării economiei

Gradul de globalizare al unei țări se măsoară, în primul rând, prin nivelul de deschidere a economiei acesteia față de exterior și prin ponderea comerțului exterior în PIB și mediului investițional. La baza evaluării nivelului de globalizare al economiei mondiale se află gradul de internaționalizare a acesteia. Accentuarea integrării economice între națiuni a condus la erodarea diferențelor dintre economiile naționale și la o scădere a autonomiei guvernelor naționale, trend ce nu dă semne că se va opri.

Indiferent dacă suntem sau nu adepții globalizării, exemplele privind dimensiunile și efectele sale le putem vedea în fiecare zi: creșterea volumului

operațiunilor efectuate, cuantumul și localizarea investițiilor directe, relocarea afacerilor, oscilațiile piețelor financiare, competițiile economice între state și regiuni. Comerțul, finanțele, transportul, producția, serviciile, capitalul sunt astăzi părți ale unui întreg care nu mai ține de granițele fizice ale statelor sau ale continentelor.

Creșterea comerțului internațional, superioară creșterii producțiilor naționale, internaționalizarea piețelor financiare, creșterea influenței marilor companii asupra administrațiilor, omogenizarea stilurilor de viață sunt câteva dintre caracteristicile globalizării economice (Săcălean, 2008, p. 46).

Malcom Waters consideră drept dimensiuni ale globalizării economice: comerțul, producția, investițiile, ideologia organizațională (impunerea unui anumit stil de a face producție), piața financiară și piața muncii. Dintre acestea piața financiară și comerțul reprezintă acele elemente în care globalizarea este realizată aproape în întregime (Than, 2001, p. 7).

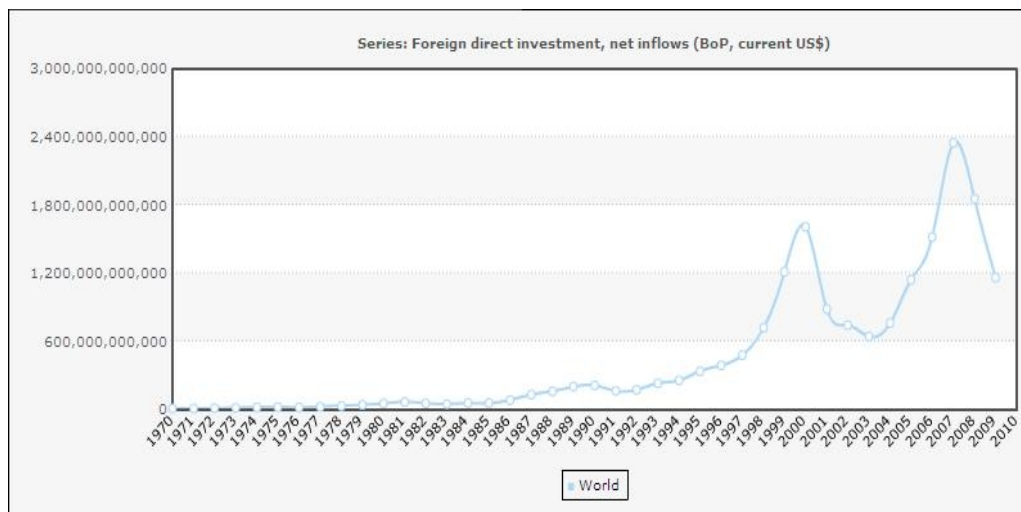
În lumea francofonă globalizarea este considerată un moment în cadrul procesului de mondializare, iar actorul principal îl reprezintă firma, de preferință una multinațională. Oligopolul mondial a fost definit de mulți ca fiind concentrarea capitalurilor la nivelul Triadei (SUA, UE, Japonia), dar lucrurile încep să se schimbe și aici (Pop, 2005, p. 23).

Economia actuală are nevoie, ca dintotdeauna, de trei elemente pentru a funcționa: cerere, ofertă și intermediari, doar că spațiul de acțiune s-a mutat din cel fizic în cel virtual, asigurându-se astfel o condiție esențială în jocul economic global: accesibilitatea informației.

Internaționalizarea firmelor și capitalurilor a făcut dificilă apartenența la un anumit stat a marilor firme, acestea dezvoltându-și foarte mult filialele din străinătate.

Printre principalii factori economici ai globalizării pot fi menționați:

- Liberalizarea comerțului cu servicii, în special pentru telecomunicații, asigurări și bancar;
- Liberalizarea piețelor de capital ca urmare a eliminării treptate a obstacolelor impuse circulației devizelor și a capitalului;
- Liberalizarea și extinderea investițiilor străine directe.

Sursa: Banca Mondială, Indicatori, 2010.

Figura 1. Investiții străine directe

Volumul ISD a crescut semnificativ din 1970 până în prezent, fapt ce vine să susțină ideea de expansiune a fenomenului de globalizare. Investițiile străine directe au înregistrat noi recorduri de la an la an, lucru datorat intensificării activității corporațiilor multinaționale și eforturilor de liberalizare a piețelor și comerțului.

Dimensiunea financiară este de asemenea relevantă în procesul globalizării. Extinderea portofoliului de servicii financiare și de clienți la scară globală indică tendința creării unei piețe planetare a finanțelor. Piețele sunt interconectate, iar evenimentele se răsfrâng asupra tuturor actorilor. Deschiderea sau desființarea sistemelor naționale de control al schimburilor a fost un element motor al globalizării financiare. Pe scena globală tranzacțiile financiare sunt capul de afiș în economia profitului. Ele depășesc valoarea comerțului internațional de bunuri și servicii, acest fapt putând volatiliza cu ușurință economii considerate ca fiind stabile. Riscul sistemic a crescut pe piața financiară, economiile naționale fiind puse astăzi în postura din care pârgurile de acțiune și-au pierdut eficiența. Un alt aspect al globalizării îl reprezintă schimburile economice fundamentale, cu înțelesul de fluxuri de capital pe diverse piețe naționale care au devenit din ce în ce mai greu de controlat (Săcălean, 2008, p. 50).

Satul planetar în care trăim este dominat economic de marile corporații transnaționale care, după cum sugerează și numele, transcend granițele naționalului, depășesc și ies de sub autoritatea naționalului. Nu există sector economic în care marile corporații să nu fie prezente.

Rolul actorilor economici transnaționali în economia globală a crescut considerabil, prin conceptul de companie transnațională referindu-se la actori globali cu o puternică influență în sfera politică, economică, socială internațională. Acestea exercită un rol esențial în sectoare specifice ale activității economice printre care (Moisiuc, 2001, pp. 200-202):

- sectorul bancar și financiar, în care companiile transnaționale își construiesc adevărate monopoluri la nivel mondial și local;
- comerțul internațional unde companiile transnaționale își impun produsele lor înalt-competitive pe toate piețele naționale; peste 50% din comerțul global cu bunuri este controlat de ele, ca și manipularea nivelurilor de transfer a prețurilor în comerțul intern al agențiilor, filialelor și sucursalelor aceleiași companii;
- nivelul tehnologic prin ISD contribuind la dezvoltarea acestui nivel în statul-gazdă;
- nivelul de dezvoltare economică a statului gazdă, prin contribuția cu resurse financiare, tehnologice, de management, prin crearea de locuri de muncă, prin crearea și dezvoltarea întreprinderilor sau prin re tehnologizarea și modernizarea acestora;
- sectorul serviciilor, în special cel hotelier, bancar, de călătorii, al industriei de transport;
- problemele legate de mediu, prin reducerea emisiilor poluante sau prin influențarea adoptării unor legislații mai puțin restrictive față de investițiile poluante;
- introducerea unui tip de management modern, pregătirea personalului, furnizarea de experiență și de know-how;
- domeniul politic, ca o consecință a importanței lor pentru producția și exporturile statului gazdă și al statului de origine.

Finanțele lumii sunt dominate de dolar, euro și de yen și de câteva mari bănci transnaționale. Aceste mari bănci influențează multe dintre deciziile economice și politice ale lumii și ne afectează mai mult sau mai puțin pe fiecare dintre noi.

Un alt aspect extrem de important vizează domeniul fiscal, posibilitatea controlului asupra finanțelor unei astfel de companii fiind în general redusă. Astfel este favorizat transferul unor importante sume de bani rezultate din activitățile comerciale, existând chiar și riscul disimulării acestora în scopul sustragerii de la plata obligațiilor datorate statului. Prin spălarea internațională a banilor s-au impus costuri considerabile economiei mondiale, având drept consecință și deteriorarea operațiunilor eficiente ale economiilor naționale și, prin promovarea unei politici economice mai proaste, coruperea lentă a pieței financiare, reducerea încrederii publice în sistemul financiar internațional și,

drept rezultat, reducerea sistemului de creșterea a economiei mondiale. Confrunțați cu aceste probleme, factorii politici de decizie ai țării ar fi forțați să-și înăsprească politica fiscală pentru a încerca să creeze un surplus bugetar care să fie folosit pentru neutralizarea efectelor monetare ale influențelor de capital (Săcălean, 2008, p. 55).

Structura sistemului economiei mondiale în condițiile globalizării

Cadrul național în care s-au desfășurat în fond procesele economice de-a lungul multor secole a încetat să fie referința ultimă a politicii economice. Multă vreme, cetățenii Americii, Angliei, Franței, Germaniei au putut crede, justificat, că bunăstarea lor depinde doar de bunăstarea propriei națiuni. Astăzi, lucrurile se prezintă altfel. Bunăstarea propriei națiuni este esențială pentru bunăstarea fiecăruia, dar ea depinde acum de mecanisme atât de complexe, de conexiuni extinse atât de mult, încât nu este exagerat să se spună că începem să depindem toți, în mod perceptibil, de economia mondială care ne cuprinde (Marga, 2003, p. 14).

Indicatorul cel mai relevant pentru gradul ridicat de autonomie de care se bucură actorii în sistemul internațional postindustrial este proliferarea societăților transnaționale. Dacă până în secolul XIX comerțul internațional se desfășura interfirme, sub steagul țării lor de proveniență, astăzi este tot mai deschis, mai liberalizat și se extinde dincolo de autoritatea politică a guvernelor naționale. Sistemul economiei de piață nu numai că s-a generalizat, ci a înlocuit comerțul mondial prin „legarea” între ele a tranzacțiilor internaționale.

Existența acestor societăți și globalizarea piețelor se intercondiționează reciproc. Anumite ramuri industriale, cum ar fi cea farmaceutică, aerospațială sau microelectronică, au sisteme economice și tehnice care sunt, prin natura lor, globale și transcend cadrul național. În epoca actuală a informatizării, granițele statale devin tot mai permeabile pentru fluxurile materiale și financiare ce pot fi transferate instantaneu de pe o piață pe alta. În ceea ce privește fluxurile comerciale reale (comerțul cu bunuri și servicii), ca urmare a integrării internaționale a producției, cea mai mare parte a acestora se desfășoară în prezent intrafirmă, în detrimentul comerțului mondial interfirme. Ierarhia administrativă a firmelor a înlocuit piața ca tip de organizație economică internațională (Than, 2001, pp. 45-47).

Construcțiile de avioane au devenit monopolul a două mari companii: Airbus și Boeing. Transporturile aeriene sunt și ele dominate de câteva companii gigant americane, vest-europene și japoneze. Industria farmaceutică este și ea dominată de câteva mari multinaționale cu sediul în SUA, Elveția, Germania, Franța sau Marea Britanie. Liberalizarea aproape totală a comerțului

mondial de mărfuri și servicii și crearea OMC a desființat ultimele bariere și diviziuni. Granițele și suveranitățile naționale ale statelor sunt acum aproape ne semnificative. Ce mai rămâne din aceste granițe nu mai are prea mult sens și nici importanță (Suian, 2005, p. 51).

Problemele globale ale economiei mondiale actuale și crizele economice internaționale

Din punct de vedere economic, globalizarea înseamnă integrare la scară mondială a producției, comerțului și sistemului financiar și bancar. La prima vedere această integrare ar trebui să ofere țărilor sărace o șansă de a se dezvolta mai repede, însă în realitate până în prezent globalizarea a dus mai curând la marginalizarea țărilor sărace. Participarea lor la comerțul mondial a rămas limitată, accesul la piața financiară internațională este practic inexistent, iar partea ce le revine din totalul investițiilor internaționale se diminuează. Globalizarea reduce marja de autonomie și de decizie a guvernelor naționale și face ca acestea să nu poată interveni cu succes în sprijinirea propriilor economii. Or, stabilizarea macroeconomică este necesară, chiar și pentru economiile care nu sunt prinse în sistemul global, asta dacă mai există acest gen de țări. În epoca globalizării dacă o țară săracă nu este bine administrată din punct de vedere financiar, remediile nu mai pot veni de la guvernele naționale, ci de la Fondul Monetar Internațional, care va cere reforme macroeconomice prin ajustări structurale așa cum a făcut până acum în țările unde a fost chemat în ajutor (Suian, 2005, p. 51).

S-a afirmat că procesul de globalizare a sistemului financiar ar fi adus anumite avantaje tuturor țărilor. Crizele financiare care au atins Asia, Mexicul și Rusia, toate produse în plină perioadă de globalitate, au pus însă la îndoială acest presupus avantaj. Unii autori merg mai departe și susțin că înmulțirea crizelor financiare după 1980 ar fi tocmai rezultatul liberalizării financiare și al posibilității de operare pentru un număr foarte mare de bănci. Se mai adaugă la explicațiile crizelor financiare și fenomenul numit contagiune, care se poate manifesta mai liber într-o economie globală (Suian, 2005, p. 52).

O altă explicație a crizelor financiare poate fi și dificultatea băncilor în a culege informații, în a le actualiza în permanență și de a le utiliza în mod eficient.

Tabelul 1

Crize financiare

Țara	Data liberalizării financiare	Numărul băncilor și al crizelor monetare după liberalizare	Numărul total al crizelor în perioada analizată
Argentina	1977	8	10
Indonezia	1983-1988	4	6
Chile	1974-1976	5	8
Thailanda	1989-1990	1	6
Malaiezia	1978-1985	2	3
Spania	1974	6	6
Mexic	1974 și 1991	4 și 2	4 și 2
Finlanda	1982-1991	4	5
Suedia	1980-1990	4	5
Norvegia	1980-1990	4	5
Columbia	1980	3	2
Danemarca	1980	2	5
Bolivia	1985	2	4
Brazilia	1975	7	7
Peru	1991	0	3
Filipine	1980-1984	5	6
Uruguay	1975-1990	2	4
Turcia	1980 și 1987	3	4
Venezuela	1981 și 1989	5	6

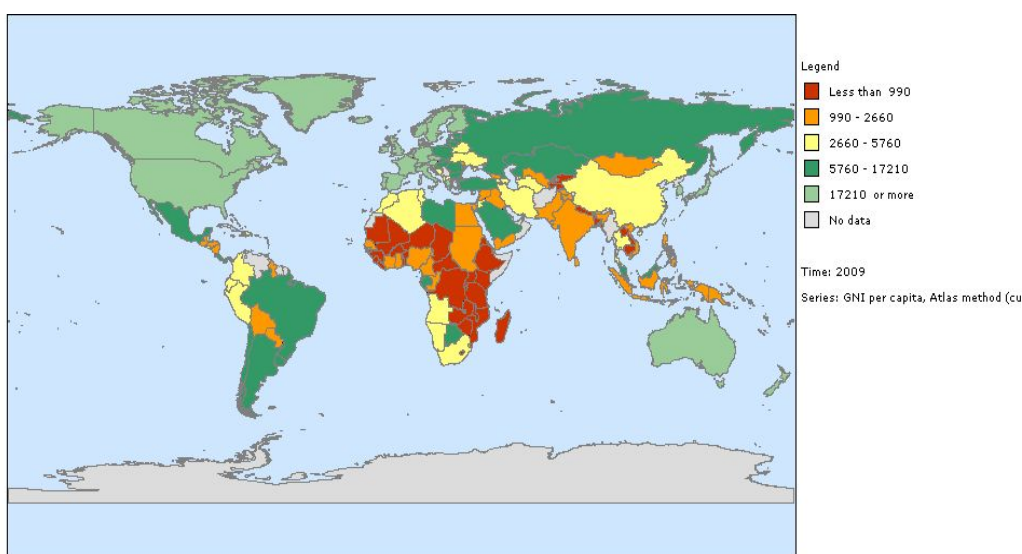
Sursa: *Globalization, marginalization and development*, S. Mansoob Murshed, Routledge, London and New York, 2003, p. 22.

Datele din tabel duc la concluzia că sunt mult mai mari costurile crizelor financiare pentru țările în curs de dezvoltare decât pentru cele dezvoltate. Acest lucru arată atât vulnerabilitatea mai mare a țărilor în curs de dezvoltare la factorii externi, precum și inadecvarea instituțiilor la cerințele unei lumi globale.

Pentru ieșirea din criză, hiperglobaliștii ne propun controlul întregii economii mondiale printr-o bancă unică și, poate, o monedă unică sau printr-o autoritate unică de control monetar. Iată ce spune Rockefeller: „Suntem într-un proces de transformare globală. Mai avem nevoie doar de o criză majoră necesară și toate națiunile vor accepta Noua Ordine Mondială”, iar F.D. Roosevelt: „Adevărul este că elementul financiar din marile centre deține controlul asupra guvernului SUA încă din zilele lui Andrew Jackson”. Și-n fine, bancherul J.P Warburg: „Vom avea un Guvern Mondial fie că ne place fie că nu ne place” (Brăilean, 2001, p. 22).

Globalizarea cimentează polarizarea dintre țările bogate și cele sărace și duce la formarea a două tabere, una cu venituri mari și cealaltă cu venituri mici. Fenomenul produce inevitabil învinși și învingători, accelerează procesul de stratificare a țărilor subdezvoltate, ajutând unele țări precum China, alte țări din Asia de Sud, Brazilia și Mexicul și defavorizând restul lumii sărace. Statisticile arată că distribuția venitului mondial s-a înrăutățit în era globalizării.

În plus, prea puține resurse au fost dedicate corectării deficiențelor globalizării. Drept rezultat, decalajul dintre cei bogați și cei săraci a continuat să se adâncească. O pondere de 1% dintre cei mai bogați oameni din lume primesc tot atât cât 57% din populația cea mai săracă. Mai mult de un miliard de oameni trăiesc cu mai puțin de un dolar pe zi. Aproape un miliard nu au acces la apă curentă, iar 826 de milioane de oameni suferă de malnutriție. În fiecare an, 10 milioane de oameni mor datorită lipsei de asistență medicală de bază.⁽²⁾

Sursa: Banca Mondială, World Development Indicators 2009.

Figura 2. Distribuția mondială a venitului:
Harta lumii în funcție de PIB pe locuitor al fiecărei țări

Un alt reproș adus globalizării este acela că a dus la un comerț liber, în timp ce nevoia reală este aceea de comerț corect, just. *Fair trade not free trade* susțin specialiștii că ar fi cheia problemelor dezvoltării. Datorită comerțului liber națiunile Sudului au devenit și mai vulnerabile decât erau în trecut. Nici măcar regulile și reglementările *impuse* de OMC nu au capacitatea de a proteja economiile acestor țări în fața agresivității comerciale ale celor puternici și nici împotriva efectelor negative ale comerțului injust.

Nimeni nu pretinde că globalizarea este responsabilă pentru toate relele din lumea Sudului în curs de dezvoltare ori că globalizarea nu ar oferi teoretic cel puțin șanse mai bune de dezvoltare multor țări. Dificultatea constă în faptul că până acum nu s-au prezentat dovezi și cazuri de țări care au fost ajutate în dezvoltarea lor de globalizarea economiei.

Avantaje și dezavantaje ale globalizării

Globalizarea ne afectează pe toți în mod direct. În acest context, importantă și utilă ar fi o evaluare chibzuită a oportunităților și riscurilor pe care le presupune globalizarea, distanțându-ne de tendințele actuale de demonizare sau, dimpotrivă, de preamărire a consecințelor acestui fenomen.

Obiectiv vorbind, globalizarea nu poate fi făcută vinovată pentru toate relele cu care se confruntă astăzi omenirea, oricâtă nevoie am avea de un țap ispășitor. Există în mod clar și anumite efecte benefice care au survenit și datorită expansiunii acestui fenomen.

Dacă a reușit ceva, globalizarea a obligat țările să-și îmbunătățească eficiența sau, cel puțin, să reducă rolul guvernării în economie. Însă, a dus în același timp la creșterea interdependențelor și a crescut pericolul de propagare a problemelor interne ale anumitor țări, zone.

Deschiderea comerțului internațional a ajutat numeroase țări să se dezvolte prin impulsivitatea exporturilor. Elementul-cheie al politicii industriale care a îmbogățit o mare parte din Asia Orientală și a ameliorat soarta a milioane dintre locuitorii săi este creșterea bazată pe exporturi. Globalizarea a redus sentimentul de izolare care domina în atâtea țări sărace și a oferit multora dintre locuitorii acestora accesul la cunoaștere. De asemenea, o campanie publică bine orchestrată a determinat comunitatea internațională să anuleze datoriile unor țări foarte sărace (Bari, 2003, p. 22).

În ceea ce privește criticile care sunt aduse companiilor multinaționale și tendinței acestora de a elimina firmele autohtone de pe piața națională, este adevărat faptul că acestea duc uneori politici nu tocmai ortodoxe, însă aduc cu ele tehnologii noi, know-how, deschid piețe, creează sectoare de activitate. În plus, companiile private sunt de cele mai multe ori mai apte în a genera bogăție decât statul, acesta având tendința de a abuza de propria putere. Globalizarea oferă un grad de libertate individuală pe care statul nu îl poate asigura. Concurența liberă la scară globală a eliberat talente antreprenoriale și creative și a accelerat inovațiile tehnologice.

Cu certitudine, globalizarea limitează spațiul de acțiune al politicilor și al economiilor naționale, însă oferă avantajul unei soluționări mai rapide a acelor probleme care nu pot, prin însăși natura și complexitatea lor, să fie soluționate decât la nivel global: repartizarea resurselor, accesul la tehnologie și informație, probleme ecologice, combaterea extremismelor contemporane de orice natură.

Acuzată și de tendința de omogenizare și de standardizare a culturilor, globalizarea poate oferi și în acest domeniu anumite beneficii. În mod paradoxal, se manifestă un interes tot mai crescut pentru culturile pierdute,

pentru limbile ignorate, pentru tradiții pe cale de dispariție și pentru recuperarea și răspândirea acestora prin mijloace neexistente înainte.

Cei care condamnă globalizarea neglijează beneficiile pe care le-a adus lumii, dar cei care o proslăvesc se află într-o eroare mult mai mare. În viziunea lor, globalizarea este echivalentă cu progresul. Țările în curs de dezvoltare sunt nevoite să o accepte dacă vor să se dezvolte și să combată sărăcia, însă pentru foarte mulți locuitorii ai acestor țări, și nu numai, globalizarea nu a adus deloc beneficiile mult promise.

Efectele negative ale globalizării constau, în principal, în faptul că, cel puțin până în prezent, are loc o tendință de concentrare a puterii de decizie în mâinile marilor companii. Acestea, printr-o dezvoltare tot mai accentuată, pot scăpa de sub controlul statelor, își pot promova politicile fără a mai ține seama de restricțiile impuse de statele naționale, pot sufoca firmele mai mici concurente, pot determina o excesivă aglomerație de bogăție la un pol al omenirii și o sărăcie generalizată în alte părți ale globului (Săgeată, 2009, p. 26). Băncile occidentale au profitat de atenuarea controlului pe piețele de capital din America Latină și din Asia și s-au extins, dar aceste regiuni au avut de suferit atunci când capitalurile care se acumulasera s-au retras brusc. Acest reflux brutal a lăsat în urma sa o monede naționale și sisteme bancare extrem de vulnerabile (Bari, 2003, p. 23).

În cazul liberalizării comerțului, dar și în alte domenii afectate de globalizare, chiar și eforturile aparent bine-intenționate au avut uneori efecte negative. Atunci când proiectele agricole sau de infrastructură recomandate de Occident și finanțate de Banca Mondială sau de alte instituții de acest gen se soldează cu un eșec, tot populația țărilor respective este cea care trebuie să achite împrumuturile primite, exceptând bineînțeles cazurile în care se șterge datoria.

Impactul pe care îl poate avea globalizarea asupra țărilor în curs de dezvoltare, și în principal asupra locuitorilor din aceste țări, poate ajunge a fi unul devastator. Este foarte adevărat faptul că globalizarea poate fi benefică prin efectele produse de suprimarea barierelor, de integrarea economiilor naționale, având potențial de a îmbunătăți situația economică a locuitorilor Terrei, însă pentru a face acest lucru posibil este necesar un alt mod de gestionare a lucrurilor. Nu ar strica o atenție specială asupra acordurilor comerciale internaționale care au contribuit foarte mult la suprimarea barierelor fără excepții și au ghidat politicile impuse țărilor în curs de dezvoltare. Fără îndoială că anumite suferințe sunt inevitabile, însă cele suportate de unele țări în curs de dezvoltare au fost mult mai mari decât era necesar și ar fi putut fi evitate printr-o altă viziune asupra lucrurilor. Aceste țări nu primesc niciun sprijin în ceea ce privește sistemul de securitate socială, unele au fost marginalizate de

piețele globale, sacrificiile făcute și prețul plătit de ele nefiind importante și demne de luate în seamă de cei care ies învingători de la masa globalizării.

Dacă, în majoritatea cazurilor, binefacerile globalizării au fost mai mici decât pretind partizanii săi, prețul plătit a fost net superior beneficiilor obținute: mediul înconjurător a fost afectat ireversibil, corupția a cangrenat clasa politică, iar rapiditate schimbărilor care intervin zi de zi nu acordă timp țărilor să se adapteze sau să țină pasul.

Globalizarea a produs o alocare defectuoasă a resurselor între bunurile private și cele publice. Piețele sunt capabile să genereze bogăție, dar nu sunt capabile și nici destinate să răspundă altor tipuri de nevoi sociale.

Cu toate cele menționate, prea puține resurse au fost alocate corectării deficiențelor și daunelor globalizării. Drept rezultat, decalajul dintre cei bogați și cei săraci a continuat să crească în loc să se diminueze, cum se promite de atâta amar de vreme. În anul 1960 raportul dintre 20% dintre populația mondială cea mai bogată și 20% din cea mai săracă era de 1 la 30. În 1995, acest raport era de 1 la 82. Cei 20% dintre cei mai bogați dispun de 86% din resursele planetei. Cei 20% dintre cei mai săraci dețin doar 1%. Numărul de persoane care trăiesc sub pragul sărăciei absolute – un dolar pe zi – atinge 1,5 miliarde și se află în creștere constantă. Averea deținută de doar 1% dintre cei mai bogați oameni ai lumii echivalează cu cea a restului de 75%, realitate ce nu mai necesită alte argumente. Peste un miliard de oameni trăiesc cu mai puțin de un dolar pe zi. Aproape un miliard nu au acces la apă curentă, iar 826 de milioane de oameni suferă de malnutriție, date de acest gen arătând o altă față a lumii. Desigur că nu globalizarea este cea responsabilă de aceste realități dar susținătorii procesului argumentează că aceasta ajută la ridicarea nivelului de trai... fapt încă nedemonstrat...⁽³⁾.

Important este în final dacă această interacțiune este în beneficiul doar al unor actori sau în beneficiul tuturor, dacă tot se numește globalizare procesul.

Implicațiile globalizării pentru România

„Economia românească nu mai e românească!”

Ilie Șerbănescu

Lumea se schimbă și, odată cu ea, și România. Ce rezervă însă globalizarea pentru țara despre care în perioada interbelică se scria cu invidie că are „petrol și grâu”?

Procesul de globalizare economică creează noi provocări pentru toate țările, mai ales prin circulația liberă a capitalurilor și prin modificări rapide ale avantajelor comparative. În contextul globalizării, provocările la adresa

stabilității macroeconomice sunt mult mai numeroase, fiind generate de creșterea deschiderii economiilor, de liberalizarea financiară și de sporirea complexității piețelor și a produselor financiare. Stabilitatea financiară a devenit o componentă extrem de importantă a stabilității macroeconomice, întrucât fluxurile de capital exploatează vulnerabilitățile sistemului financiar pentru a sancționa cu promptitudine erorile sau inconsistențele din politica economică (BNR, 2007).

Una dintre problemele cu care se confruntă România în ceea ce privește globalizarea este datorată întârzierii startului în această cursă. Parte a spațiul comunist, a economiei dirijate și controlate de stat, România s-a aflat printre ultimele țări care a beneficiat de inovațiile din transporturi, comunicații, productivității muncii și, în final, din informație. Abia după revoluție, timid, societatea informațională și-a făcut simțită prezența însă cu efecte devastatoare datorită faptului că ne-a găsit total nepregătiți. Produse scumpe, economie ineficientă, inflație galopantă, zdrobitoarea concurență occidentală, toate au pus rapid la colț economia românească. Întâlnirea cu Occidentul s-a petrecut rapid și dramatic, luând aspectul unui val distrugător care a lăsat România cu două milioane de șomeri, un milion de locuitori mai puțin, cu 85% din populație trăind în sărăcie și cu 5,5 milioane de pensionari. Adică o țară epuizată.⁽⁴⁾ Deschiderea față de capitalul străin s-a făcut în România cu mai multă dificultate decât în celelalte state fost comuniste.

România este astăzi una dintre cele mai sărace de pe continent din punctul de vedere al PIB pe cap de locuitor, iar nivelul producției sale industriale (în medie pe ultimii zece ani) se situează undeva la nivelul a 60% din producția anului 1989 – cel mai prost an al regimului planificat. O țară săracă și lipsită de un proiect economico-social valabil este cu atât mai expusă astăzi crizelor „de import” de tot felul și mai vulnerabilă în fața provocărilor presupuse de globalizare.⁽⁵⁾

Analistul economic Ilie Șerbănescu descrie stadiul actual al economiei românești drept: „un model economic cu consum fără producție, importuri fără exporturi, hypermarketuri fără fabrici, mașini fără șosele și bănci fără economie reală.” România nu are poli de competitivitate, capabili să realizeze valoare adăugată, potențial de export și să conteze în competiția globală, nu are decât foarte puține branduri autohtone pe care să conteze.⁽⁶⁾

Cu alte cuvinte, România pare mai degrabă surprinsă de valul globalizării decât pregătită să îi facă față în mod lucid. Nu mai este „țara cu petrol și grâu” de la începutul secolului XX, ci un stat aflat într-o dureroasă tranziție de la economia de comandă la cea de piață liberă, cu o clasă politică abia în formare și una managerială de asemenea.

Economia românească încearcă să se reinventeze sub presiunea capitalismului occidental, însă deși antreprenoriatul românesc a creat câteva mărci puternice după șabloanele occidentale, mărcile străine cu rezonanță internațională au acaparat treptat topul notorietății. La capitolul mărci românești, studiul Synovate îi are în fruntea clasamentului pe cei de la: Dacia (39%), Arctic (25%) și BCR (20%). BRD, Dorna, Ursus, Bergembier, Borsec, Romtelecom, Farmec și Bucegi sunt alte mărci românești cu notorietate ridicată.

Numărul grupurilor de firme românești era în 2009 de 4.696, în timp ce cele de multinaționale erau de peste trei ori mai multe, respectiv 15.258, din care majoritatea controlate din străinătate, potrivit datelor Institutului Național de Statistică (INS). Din totalul grupurilor de firme multinaționale, 33 sunt controlate din România, iar 15.225 din străinătate. Rezultatele anului 2009 arată că pe primul loc, în funcție de ponderea numărului de salariați, se află subgrupurile controlate de persoane juridice sau persoane fizice situate în Germania (17%), pe locul doi sunt cele controlate din Franța (11%), în timp ce 9% din subgrupurile de întreprinderi sunt controlate din Austria.⁽⁷⁾

Multinaționalele românești

Firmele autohtone puternice au început deja să își extindă afacerile și peste granițe. Deschizătoare de drumuri au fost companiile din industria chimică și petrolieră. Au urmat apoi retailerii, producătorii de mobilă și cele din industria IT. Istoria investițiilor românești în străinătate a început în anul 1998, când producătorul de lacuri și vopseluri Policolor a cumpărat Orgachim din Bulgaria, iar Petrom a deschis primele benzinării în afara țării. Numărul firmelor românești care își extind activitatea și înafara granițelor țării fie prin birouri regionale, fie prin magazine este mult mai mare și este în creștere: Rompetrol, Flamingo, Softwin, Mobexpert, Jolidon – „singura multinațională românească de pe catwalk”.⁽⁸⁾

Una dintre cele mai curajoase multinaționale românești se arată a fi Grupul Tender - a ajuns nu doar în Serbia (energie, farma), face prospecțiuni în Senegal, Columbia, Venezuela, Iran, Pakistan și Afganistan. Cele mai viguroase figuri ale capitalului românesc astăzi sunt cele cinci societăți de investiții financiare (cunoscute sub denumirea prescurtată de SIF-uri), fostele fonduri ale proprietății private. Aceste cinci societăți (SIF Transilvania, SIF Moldova, SIF Muntenia, SIF Banat-Crișana și SIF Oltenia) dețin împreună active în valoare de peste 2 miliarde de euro, în societăți comerciale care activează în România. Acestea, alături de Fondul Proprietatea (ale cărui active sunt evaluate în perspectivă la circa 4 miliarde euro), vor putea fi, în viitor, motoarele

capitalului românesc, și asta nu doar în spațiul românesc. În următorii 15 ani, România ar putea „exporta” circa 200 de companii, cel puțin în regiune. Un recent studiu al PricewaterhouseCoopers calculează că în următorii 15 ani vor putea apărea circa 190 de companii multinaționale noi cu capital majoritar românesc.⁽⁹⁾

România a realizat în ultimii ani pași importanți în direcția adâncirii integrării sale în economia globalizată: liberalizarea deplină a contului de capital (tranzacții pe piața valutară de 1 miliard EUR în prezent, față de circa 600-700 milioane EUR în 2006); creșterea gradului de deschidere a economiei (76,7% în 2006); aderarea la UE (BNR, 2007).

Provocările și oportunitățile globalizării

Globalizarea poate avea două tipuri de consecințe pentru România: benefice sau dăunătoare. România are nevoie de capital străin investițional pentru dezvoltare, fiind incapabilă să-și producă acest capital doar din surse interne. Fiind o țară cu oportunități economice multiple – de la turism și agricultură la industria petrolieră și metalurgică – România poate deveni atractivă pentru capitalul străin, dacă îi asigură acestuia condiții interne (legislative, fiscale) propice. Mișcarea rapidă de capital presupusă de globalizare – în care companiile își pierd clasică identitate „națională” – poate deveni avantajoasă pentru România în condițiile unei forțe de muncă înalt calificate, dar comparativ ieftine.

Pe de altă parte, treptat, unele forțe economice românești – companii – pot începe să joace în viitor un rol regional sau internațional. Dezbrăcate de complexul de stat „fost socialist”, depășind stadiul de „tranziție la economia de piață”, țările est- și central-europene care s-au desprins din fostul lagăr comunist vor ajunge să joace un rol tot mai important în economia europeană, pe măsură ce interesele lor se vor împleti tot mai strâns cu cele ale Uniunii.

Companiile transnaționale au avut un efect pozitiv și în ceea ce privește dezvoltarea tehnicilor de management, marketing, pregătirea personalului, îmbunătățirea infrastructurii (cazul Nokia de lângă Cluj) și difuzarea tehnologiei în multe domenii de activitate. Creșterea concurenței a constituit un alt aspect pozitiv al companiilor transnaționale în economia românească. Ridicarea nivelului de trai în zonele în care marile companii au investit, ca urmare a locurilor de muncă nou create, efectul de antrenare generat de activitatea acestor firme reprezintă, de asemenea, efecte benefice pe care marile companii străine le-au generat în economia românească. Creșterea ISD în România a determinat și creșterea competitivității economiei românești, prin prisma creșterii productivității muncii.

Printre beneficiile aduse de globalizare României pot fi incluse și: libera circulație a persoanelor, mărfurilor, serviciilor, capitalurilor și cunoștințelor (inclusiv sau mai ales științifico-tehnice), participarea neîngrădită la circuitul mondial de valori; posibilitatea rezolvării în condiții mai bune a unor probleme care depășesc granițele naționale (insuficiența resurselor, comerțul internațional; cooperarea economică și asistența financiară internațională; poluarea; securitatea infrastructurilor critice; sărăcia, subdezvoltarea; analfabetismul; asigurarea păcii, inclusiv prin apărarea împotriva terorismului; migrațiile; catastrofele și urgențele naturale, medicale și umane; problemele climatice etc.) și nu în ultimul rând reducerea costurilor datorită economiilor de scară realizate prin producția de serie mare destinată exportului pe arii mai extinse.

În același timp, consecințele negative, riscurile presupuse de globalizare nu sunt deloc de neglijat. În ultimii 20 de ani, globalizarea a avut pentru România și consecințe nefaste: sărăcie, înstrăinarea resurselor, scăderi demografice, migrație. În primul rând trebuie luate în seamă riscurile economice. Fenomenul globalizării este însoțit mai mult decât oricare altul de o „filozofie a învingătorilor” și pășim într-o lume în care există prea puțină milă pentru învinși.

Economiștii au ajuns la concluzia că reacția statelor-națiune în fața Marii Crize a secolului trecut – aceea a izolaționismului, a închiderii în sine mai ales din punct de vedere economic – a fost una greșită și reacția potrivită ar fi fost mai degrabă deschiderea. Făcând o paralelă, în mod cert România nu se poate apăra de valul globalizării închizându-se în sine, încercând să conserve structuri anacronice, jucând „piese” ale secolului trecut atunci când pe marile scene ale lumii se montează cu totul alt tip de spectacole. Trebuie deschisă treptat economia față de structurile continentale și internaționale, dar dezvoltate și instituțiile, și reflexele pentru a fi pregătită să facă față, dacă va fi necesar, unui alt tip de criză față de cea clasică.

O altă problemă decurge din dependența excesivă pe care o avem față de capitalul străin. Riscul vine din tendința pe care o au firmele în vreme de criză, capitalurile părăsesc economiile periferice și se retrag către centru, iar capitalul indigen este total insuficient. Realitatea a confirmat acest risc: în perioada crizei actuale băncile mamă au retras lichidități semnificative ca mărime de la sucursalele lor din România.

Ne lipsește însă o specializare, atât de necesară în societatea globală. Societatea globală răsplătește doar ideea, informația, invenția, nu mastodonții giganți care produc cuie sau ciment. Viitorul aparține țărilor care produc idei.

O altă schimbare este desființarea granițelor, apariția parlamentelor și a guvernelor europene, rolul instituțiilor financiare mondiale (FMI și Banca

Mondială), desființarea monedelor naționale și trecerea la euro, lichidarea armatelor naționale în favoarea NATO. Toate acestea arată că treptat statul națiune, cu care secolele XIX și XX se obișnuiseră, ajunge la capătul emisiunii istorice, adică „La revedere, România!”, „Bun Venit, Europa!” Libera circulație a oamenilor, a valorilor și capitalurilor, crearea de regiuni economice, restrângerea autorității statale, toate acestea vor schimba radical România pe care o știm.

Dacă, practic, statul național România se va transforma masiv, asta nu înseamnă că va dispărea națiunea română. Din contră, ca și celelalte popoare europene, și românii vor trebui să învețe să își iubească și să-și impună mai mult limba, tradițiile și istoria. Conceptul francez al rezistenței prin cultură, nu ca o antiglobalizare, dar ca o evitare a deznaționalizării, este necesar să fie aplicat în România. Deja tabloul României față de acum zece ani este mult îmbunătățit, noile etape ale dezvoltării societății globale nu ne mai prind nici rupți de lume, izolați și nici fără experiență. Cu alte cuvinte suntem pe drumul cel bun.

Din păcate sunt însă destule voci care clasează România printre perdantii globalizării, pentru că aceasta nu este în stare să intre în clasa învingătorilor. Globalizarea îi face mai puternici pe cei puternici și mai slabi pe cei slabi. Dacă România nu va reuși să evolueze rapid, în mod sigur va face parte din cea de-a doua categorie.

Comparând globalizarea cu gravitația, aceasta trebuie acceptată ca un fenomen „fizic” pe care nu are rost să îl contești sau să încerci să îl ocolești: trebuie însă în mod necesar să îl înțelegi, din punctul de vedere al cauzelor și efectelor, în egală măsură. Și să îl folosești, fără a-l lăsa să te distrugă. Mai ales pentru națiuni mici, așa cum este și cazul României, înțelegerea acestui fenomen și acțiunea în sensul „aikido” – folosește-te de forța lui și nu-l lăsa să te zdrobească – va face diferența dintre învinși și învingători.⁽⁴⁾

Astfel, românii vor trebui să facă eforturi de promovare a tot ceea ce înseamnă specific național: economie românească (prin preferința acordată produselor românești), cultura românească. Cu alte cuvinte, așa cum sună deviza Clubului de la Roma, trebuie să gândești global și să acționezi local. Să nu îți pierzi identitatea într-o mare anonimă, dar nici să practici un naționalism îngust și anacronic.

Note

- (1) Vezi http://www.nistea.com/media/internet/crestinism_si_globalizare.htm.
- (2) China este un caz special, dezvoltarea ei și rata de creștere extraordinară datorându-se unei multitudini de factori.
- (3) http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/Perspective_ale_securitatii_si_apararii_in_Europa_vol3.pdf, 10.11.2011.
- (4) www.mmssf.ro.
- (5) <http://clubeuro.ro/club/?p=85>.
- (6) <http://www.theinvestor.ro/media/identitatea-romaneasca-reinventata-prin-marketing/>.
- (7) <http://www.wall-street.ro/articol/Companii/102818/De-trei-ori-mai-multe-multinationale-decat-grupuri-de-firme-romanesti.html>.
- (8) <http://www.wall-street.ro/articol/Companii/5141/Multinationale-romanesti.html>.
- (9) Conform Ministerului Administrație și Internelor, București, 2006, p. 55.

Bibliografie

- Dăianu, D. (2011). „Statul, finanța și criza”, *Economistul*, nr. 35, septembrie
- Galbraith J.K. (1982). *Știința economică și interesul public*, Editura Politică, București
- Georgescu, F. (2011). „Anatomia crizei și schimbarea paradigmei economice”, www.bnro.ro, octombrie
- Mises, von L. (1998). *Capitalismul și dușmanii săi*, Editura Nemira, București
- Morris, C. (2010). *Criza economică și profeții ei*, Editura Litera, București
- Pohoață, I. (1993). *Doctrină economică universală*, Editura Fundației Gh. Zane, Iași
- Stiglitz, J.E., Walsh, C.E.. (2005). *Economie*, Editura Economică, București